

ILOLI

NR. 1/2

DETSEMBER

1935

SISU: Õpilaskonna 19. aastapäevaks — J. Virks. | Edasi tõusvatel teedel — Toimetus. | Kodumetsas — —A— | Raamatuaastaks — M. Park. | Maalisellid — Roosiristlane. | Kodakate ja tuulikate saarele — E—pp. | Noortele suseppadele. | Skantlus. | Kundast Karepasse. | Koolitee — E. T. | Muljeid volley mängust — Ami G. | «Tuleviku Rajad» nr. 2 — E. Allik. | Meie kooli elu. | Kaas — J. Raudsepp.

**Tartu Kommertsgümnaasiumi, Linna Ühiskeskkooli
ja Kaubanduskooli**

**õpilased ostavad
kõik koolitarbed**

oma kooli

Õpilaskooperatiivist

Saadaval:

**vihikud, suled,
pliatsid, sulepääd,
kladed, kummid, kontopaber,
kirjutuspaber jne. jne.**

**Tellijatele muretsetakse kiires korras õpperaamatuid,
vormimütse ja eriartikleid.**

Soodsad hinnad. Suur valik.

Kooperatiiv on avatud igal vahetunnil.

**Kas Sinu ostukohaks on
pruugitud raamatute äri „Vaht“?**

Kalaturu 3, Tartu, telef. 15-72

Prof. N. Triik

Rutja rand

I L O L I

TARTU KOMMERTSGÜMNAASIUMI, LINNA
KESKKOOLI JA KAUBANDUSKOOLI
ÕPILASKONNA AJAKIRI

VI aastakäik

Detsember 1935

№ 1/2

Õpilaskonna 19-daks aastapäevaks.

Pühitseme isetegevusliku töö 19. tähipäeva.

19 aastat võitlusrohket teotsemist — siit peegeldub Kommertsgümni. ja Kaubanduskooli noore eestlaslik visadus, järeleandmatus püstitatud ühiskondlike ideede eest võitlemisel.

Meie õpilaskond on arenenud enneseseeisvuse-aegsest „põranda all“ töötavast õpilasrühmitusest. Olles juhitud rahvuslikest ning iseseisvuslikest püüdeist, suutis „põrandaalune“ liikumine koondada noori õppuringiks, mis oli valmis teo ja tahtega kaasa aidama iseseisva Eesti loomisel. Ei hoolitud saksa- ega venemeelsete koolmeistrite ähvardavaist hoiatusist ega tõkestavaist vahelesegamisist. Ühtekuuluvuse tundest aetuna võideldi vapralt nii aate- kui sõjarindel, rajades mõõgaga teed iseseisvusele.

Võideldes saavutati lähedad ja soodsad teotsemisvõimalused. Kuid kas nende innukate isetegevuse teerajajate järeltulijad on osanud hinnata seda küllaldaselt ja kas nad on otstarbekalt kasutanud lähedaid töövõimalusi? On teotsetud ja teotseme ka meie juhtlause põhjal: loogem tugev, omapärast kultuuri kandev Eesti.

Kuna Eesti kui väikeriigi püsi ole-

neb täielikult tema kultuurist, siis peame meie, tuleviku Eesti kandjad, juba varakult teadlikud olema omist kohustusist ühiskonna liikmeina. Et võiksime „elu tormihooges seista nagu kalju ning sitke nagu teras, ikka seista valvel“, selleks peame olema karsked, iseteadlikud, ühtekuuluvad. Isetegevusliku töö ülesandeks ongi kasvatada ning arendada nooris nimetatud tarvilikke omadusi. Seepärast, kaasvõitlejad, isetegevustööle! Kuid püstitatud eesmärkideni võib jõuda ainult siis, kui igas noores on tekkinud arusaamine isetegevusliku töö tähtsusest ning on targanud tahe töötada kaasa innu ja andumusega; seepärast kõik, Kommertsgümnaasiumi, Kaubanduskooli ja Linna Keskkooli noored, tööle huvitavale isetegevuspõllule, mille viljakus viimastel aastatel näitas langustendentsi! Oleme meie need, kes muudavad isetegevuspõllu jälle huumuserikkaks, viljakaks, selleks rakendades kogu oma pakitsevat energiat! Kui meie parem tahtmine on suunatud selleks, siis ei jää tulemused ilmutama.

Olgu õpilaskonna 19. aastapäev meie tahte tugevdajaks!

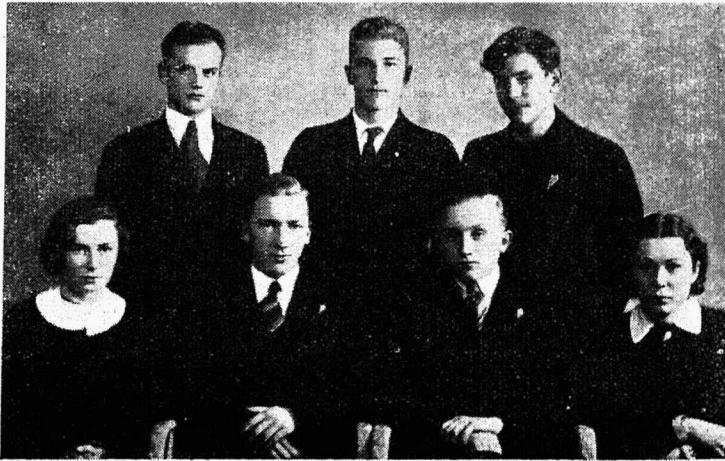
Õpilaskonnavanem J. Virks.

Edasi tõusvatel teedel!

Kui askeldusterikas on meie igapäevane elu. Meie rühime üksteise kõrval koolitöös edasi kui lõpmatus võimaluoksus. Ei saa eitada, et me tihti upume ka igapäevastesse pisiaskeldustesse, kusjuures laseme kaduda silmist üldised eesmärgid ja suunad. Nii see ei tohi olla. Meil peab alati selge olema eesmärk, mille poole püüame. Ja kuigi me siis laskume pisiaskeldustesse, ometigi iga toiming viib meid

teid ja vaateid avaldades kõveneb meil tunne, et meie oleme õpilaskond, tervik, kellel on ühised aated. Siin lehekülgedel määrame ka, missugune peab meie ühine siht olema. Kui meid lahkub koolist lend lennu järele, siis püsivad siin ometigi meie ühised ettevõtted, püsib ka meie häälekandja „Iloli“.

Kui ajavool palju „Iloli“ sõpru vilistlastena eemale on kandnud, siis on siinkohal just eriline häämeel tänu

Õpilaskonna juhatus.

Istuvad vasakult paremale: A. Ehrglis III kg (kirjatoimetaja), V. Toomik V-a (Õpilask. vanema abi), Joh. Virks V-b (Õpilask. vanem), L. Moss V-b (laekur). Seisavad: A. Luik IV-kg (varahoidja), E. Kivivare IV kg (kirjat. abi), V. Odintsov III kkb (laekuri abi).

sellele lähemale, iga toiming on ehituskiviks suures elutemplis.

Kuid oma isiklikkude sihtide kõrval peame veel silmas pidama ka ühiskonna sihte. Nagu iga meie väikene toiming viib meid edasi eluhoone ehitamisel, samuti ka üksikisikute positiivsed püüded omakorda ühinedes moodustavad võimsa voolu, mis avaldub reaalsetl kas või ühistes ettevõteteski. Üheks niisuguseks ühise vaimu avalduseks on meil oma ajakiri „Iloli“. Siin lehekülgedel avalikult omi mõt-

avaldada neile tehtud töö eest, kes viimase lennuga möödunud kevadel lahkusid „Iloli“ koolisõprade ringist. Eriti tahaksime aga tänada möödunud aastast „Iloli“ tegevtoimetajat A. Hainla't, M. Park'i kui „Iloli“ IV-da aastakäigu tegevtoimetajat ja kui noorsooaate arendajat rahvustunde, hõimuaate ja karskuse suunas, S. Nielande'r'it, kes alati väleda sulega omapäraseks stiilis on kirjutanud huvitavaid elupilte, möödunud aastast õpilaskonna vanemat H. Tammu'it,

E. Raudsepp'a jt. Tahaksime loota, et ka vilistlastena see tugev side, mis aastate kestel on loodud, ei nõrgeneks.

„Iloli“ jätkab tänavu VI-ndat aastat ilmumist. Ta on alati lugupeetud ja armastatud olnud nii õpetajate kui õpilaste poolt, kusjuures igaiüks on

jõukohaselt kaasa aidanud, et ajakiri muutuks üha täiuslikumaks sisult ja et tal oleks kindlam majanduslik alus. Loodame, et ka sel aastal „Iloli“ saab kõikide hääks sõbraks ja meie ühine ettevõtte areneks tõusu suunas.

Toimetus.

Õpilaskonna esindus.

I rida: H. Peets, V. Toomik, A. Ehrglis, Joh. Virks (õpilaskonna vanem), L. Moss, A. Luitsalu. II rida: A. Schlossmann, A. Hietaam, V. Kurg, V. Moss, E. Wichmann, L. Pehk, V. Saavo, A. Busch. III rida: M. Annus, L. Takki, E. Kivivare, V. Odintsov, T. Makarov, R. Looga. Pildilt puuduvad: Maas, Rääp ja Teppan.

Kodumetsas.

Taas ma siin... Vanad pajud...
Tuttav ka iga lind.
Jutustan neile midagi uut:
Armastan sind!
Igal linnul nüüd pöörane rutt,
Lendab teistele vestma.
Tean, et metsas nüüd jutt
Minust kaua on kestmas.
Rähni punane tutt

Punab veel enam.
Milleks hõiskab nii vutt?

Hää siin. Mu vanadel sõpradel
Armastus igal ju eos.
Lambakell tiliseb — tilluke, hell...
Ämblik on võrkude veos.
Igale käbile „armastan sind“
Kirjutan, hoides neid peos.

Raamatuaastaks.

Inimkonna vaimses arenemises etendab raamat kõige tähtsamat osa. Ei ole ettekujutatavgi kultuurelu areng praegusele kõrgele tasemele ilma trükitooteta. Rahva mitmekülgne arenemine algas alles siis, kui leiti üles trükikunst ja kui ilmusid esimesed raamatud. Trükikunsti leiutamiseega algas sootu uus ajajärk inimsoo elus. Enne seda oli teadusest osasaamine ainult jõukama vähemiku eesõiguseks. Trükitud kirjatäht aga tegi teaduse kättesaadavaks kõige vaesemailegi rahvakihtidele. Raamatu kaudu levis teaduse valgus igale poole, ka sinna, kus valitses kõige pimedam orjaöö, äratades ja julgustades orjuses ägavaid rahvahulki vabanemisele ja võitlusele parema tuleviku eest. Nõnda sai raamat selleks nurgakiviks, millele rajati uus, vaba ja kultuurne ühiskond.

Meiegi rahva iseolemise võitluses on olnud raamat võimsamaks relvaks. Alles omakeelsete trükitoodete — raamatute ja ajalehtede ilmumine lõi tihedama sideme ärksamate rahvaliikmete vahele ja kandis vabaduspüüded ja aated rahva hulka. Raamat kasvatas ja arendas iseseisvalt mõtlemaid inimesi, avades Lääne-Euroopa kultuurivara salved hulkadele. Tänu raamatule on meie rahvas ühe sajandi jooksul järele jõudnud temast ees olnud kultuurrahvastele.

Eestikeelne raamat, mis käesoleval aastal pühitseb 400 aasta juubelit, on vanem meie naaberrahvaste trükkteosteist. Nii ilmus esimene läti keelne raamat alles 1585. a. Kas Wanradt-Kõlli katekismus on vanim eestikeelne trükitoode või ulatuvad eesti raamatu alged veelgi kaugemale minevikku, pole praegugi veel kindel. Paljude teadlaste arvates ilmus juba 1517. a. Saaremaa piiskop J. Kyvel'ilt eestikeelne katekismus. Kuid senini pole seda avastatud ja nõnda jääb vanimaks eestikeelseks raamatuks 25. aug. 1535. a. ilmunud Wanradt-Kõlli katekismus,

mille üksikud lehed avastati alles 1929. a. dr. H. Weiss'i poolt. Kuid see raamat jääb ka ainsaks eestikeelseks teoseks kuni 1632. a., millal alles algab eesti raamatu kiirem areng. Üldse ilmus 17. sajandil 45 raamatut, 18. sajandil 155, 19. sajandi esimesel poolel 800, teisel poolel aga juba 8000 raamatut. 20. sajandil kuni 1918. a. ilmus 6500 ja iseseisvusajal kuni 1934. a. lõpuni ümmarguselt 15700 raamatut. Seega algab viljakam ajajärk eesti kirjandusloos ärkamisajal, ja iseseisvuse ajal on teinud meie raamat suuri edusamme. 400-ja aasta jooksul on ilmunud enam kui 30.000 eestikeelset raamatut, sellest enam kui pool iseseisvuse aastail. See on kultuuriline hiiglatöö, kui võtta arvesse meie rahva arvulist väiksust ja aastasadu kestnud viletsaid olusid.

Kvaliteedilt on tõusnud eesti kirjandus kõrgele järjele. Meil on kirjanikke, kelle looming seisab rahvusvahelisel tasemel. Mitmed Ed. Vilde, M. Metsanurga ja A. H. Tammsaare tööd on tuntud isegi paljudes välisriikides. Nii on Tammsaare „Tõde ja õigus“ omandanud suure populaarsuse Soomes ja Metsanurga kuulus ajalooline romaan „Ümera jõel“ tõlgitud lühikese aja jooksul mitmesse võõrkeelde. G. Suits, H. Visnapuu ja M. Under on rikastanud mitme väärtusliku koguga meie luuletoodangut. Teaduslikul alal on teinud dr. O. Loorits, dr. H. Kruus, mag. J. Aavik jt. hiiglatöö eesti kultuuri arendamisel ja rikastamisel. Mitmedkümmend eesti ajalehed ja -kirjad ilmuvad tuhandetes eksemplarides.

Iseseisva väikerahva elus on kirjandusel ja kogu vaimuelul etendada väga tähtis osa. On kindel, et meie rahvas võib ajaloo tormides üksnes siis püsima jääda, kui tema kultuur on iseseisev ja kõrge. Rahvaste ajaloolises võitluses etendab vaimurelv tihlt palju tähtsamat osa kui füüsiline jõud. Raamatuaasta aktusel Tallinnas ütles

üks rahvajuht, et ainult raamat on meid ajaloo käigus hoidnud ja päästnud, loonud meist iseseisva ja teadliku kultuurrahva. Seepärast on igaühe kohus omada lugupidamist raamatu ja selle loojate vastu. Meie kirjandus võib üksnes siis veelgi enam areneda ja süveneda, kui rahvas tunneb elavat huvi oma vaimumeistrite vastu. Esimese raamatuaasta ülesandeks ongi raamatu lähendamise lugejaile, huvi äratamine kirjandusele ja meie sulemeistrite virgutamine intensiivsemale tegevusele.

Raamatust võib kujuneda meie suurim sõber, kui oskame temast lugu pidada ja aru saada. Raamat avab meile maailma ja inimhinge saladused. Ta peegeldab inimkonna mitmepalgelist elu, rõõme ja muresid. Ta räägib meile mineviku sündmustest, kujutab inimsoo raskeid võitlusi ja otsinguid. Ta näitab meile elu varjukülgi, kuid ka päiksepaistelisi hetki ja võitlevaid, otsivaid ja edasipüüdvaid inimesi, tüvustades meidki omama paremaid püüdeid ja õilsamaid tundeid. Kurbadel

tundidel aitab raamat meid trööstida ja rõõmuhetkedel aitab meid rõõmust paremini osa saada. Kuulus vene kirjanik Maksim Gorki jutustab, kuidas tema noorpõlves, millal ta pidi rasket ja kurnavat füüsilist tööd tegema, raamatud temast otse uue inimese löid ja kuidas ta kõigi oma suurte saavutuste eest raamatule tänu võlgneb. „Nagu muinasmaailma linnud laulsid raamatud ja jutustasid mulle, vangile, kui imeline ja rikas on elu tõepoolest ning kuidas julge ja osav inimene edasi püüdes võib saavutada kõike hääd ja kaunist.“ Ja S. Smiles ütleb: „Hääd raamatut võib lugeda kõige paremate sõprade hulka, — see on täna seesama, mis eile ja ei muutu iialgi. Ta on kõige kannatlikum ja rõõmsam sõber, ta ei jäta meid hädas ja viletsuseski maha.“ Pea lugu raamatust ja ta kujuneb sinu lahutamatuks sõbraks.

Raamat on üheks nurgakiviks meie iseseisvuses ja tähtsaks teguriks isiklikus elus. Seepärast leidku ta senisest soojemat poolehoidu ja toetust.

M. Park.

Maalrisellid.

Maja pleekinud kelbakülge tõuseb otse munakivilisest kõnniteest, sirgub kahekordseks ja tõukab siis tipu vastu sinisthõõguvat taevast. Kummalgi pool maja venivad vaid pehkinud aialauad, vildakad onnid ja een kivine, alati peaaegu tühi tänav madala rentsli ja kraaviga.

Midagi morni on maja luitunud olemissen ja vilgutaden trotsivalt ainsat kelbanurga alt paistvat aknasilma vaatata hindavalt kaugeid nurmi, vajuvaid onne pahemal, paremal ning kahte praagatanud inimpundart oma een, kes sõnatult vinnavad juba teist redelit ta najale, nagu ei suudaks ta enam seista tuge deta. Ooh, on rist olla

maja linnaserval! Inimestele on vähe, et nad teotavad üksteist, nad peavad tingimata teotama ka maja, kus elavad.

Tülpinud, väsinud, roidunud — nii seisatuvad kaks maalriselli viivu vastakuti. Ohkega laskub lühem neist alumisele redelipulgale, toetab püü kääle, nagu tahaks ta mõelda südame lõhkemiseni. Pikem haarab aga rentslist värnitsapoti ning pisten pintslit hammaste vahele ronib mööda redeli laulvaid pulki aina ülespoole nagu poleks sel enam mingit piiri. Pää riivaman katuserenni peatub ta üsna räästa all, konksutab värnitsapoti redelipulka rippuma ja venitab peagi pints-

lit mööda seina — pikkamisi, pikkamisi ning tujulagedalt, sülitaden ise aeg-ajalt laiu larakaid kõnniteele.

„Ei tea, mis kasu pärast on üksjagu inimesi loodud ligunema värnitsasse? Südameni imbub see ja suun tundub imalat õlimaiku, mille tahes-tahtmatult pead vahete-vahel loputama allapoole. Ei tea!“ — kõnetaks keegi nagu veetoru.

„Kes võib mõista ilma ja ta rumalat loojat! Meie elame, surm koristab meid peagi, aga töö jaoks pole surma loodudki. Ei! Vilepuhujad vaid lilitavad sulle kõrva, et kõik on kaduv! Töö, sunnik, ei lõpe ja kui sa ükskord oma värnitsapotti kõnged, raputab teine su säält välja ise aina edasi pintseldaden“, vastati alt, ja aeglaselt vedas rässakas vanamees oma kondid kõnniteele püsti. Sinine nina ohkas vaid ülevalt, koivad käändusid otsekui sõlme ja pikk kere istus kõrgel redelil. värnitsapott rippuman harude vahel, tilkuv pintsell peon.

Viivu valitses vaikus, enne kui tõusev kähin ta poolitas: „Kui ma veel natukene seisan, kuivab mu kõri lõhki kui kõrvits — ja ma ei tea, mis siis saab!“

Pikk ohe kajas vaid tagasi.

Valusa neelatusega tõukas vanamees koonu taeva poole, laskis käed ripakile ja vaatles mõtiskelles kõrget sine-tust. Pintsell langes ülevalt kõnniteele, pikk naaber libises hääletult redelilt värnitsapott näpu otsan, võttis rentslist teisegi ja sõnagi lausumata hakkas sammuma tänavanurga poole. Lühem vaid küsis:

„Kellele?“

„Poodnik tahtis naela osa; saab ehk kaks —“

Kaks värnitsapotti ääreni täis vett rippusid juba teine teisel redelil, aga ikka veel silmitses vanamees taevast. Yiu! lendas kork tast mööda. Vana käändus nagu ei millegi pärast ja pudelit nähen äigas käisega üle suu.

Käest kätte, suult suule rändas pudel peatuden lõpuks laian püksitaskun suu alapidi.

Maalrid ronisid redelitele. Istuti. Vahiti. Sõna sõnast sigines jutt, asi asjalt kirumiseks, kogu maailma needmiseks, elu sajatamiseks. Lõhkemise-ni täis sappi ja viha sülitas pikem mehise laraka nagu öeldes: pagan võtaks teda. Kastis pintsli vette ja värviden vett seinale hakkas jorutama laulu:

„Elu, elu miks mind vaevad...“

Pikalt, venivalt kui märg pintsellitõme tulid sõnad läbi poolkiinise suu. Vanameeski ürises kaasa, ja unustatud olid äsjased raevuhood.

„Peremees, kurat, peremees!“ hõikas lühem.

„Kus? Lase nüüd käia!“

Nagu tänav oleks aimult tema päralt, pistis pikk maalrisell rõkkama täiest kõrist lustakalt, hooliselt:

„Terve vald oli kokku aetud, kihelkond kokku kutsutud...“

Ja kaks pintsellit tantsisid laulu taktin üle pleekinud laudade pilduden veepiisku kaugele ümberringi.

„Jõudu, mehed!“

„Miis?“ Kummardas pikem sell kiirelt vähe allapoole, seaden käe toruna kõrva juurde.

„Jõudu, mehed!“

„Jõudu tarvis, jah.“

„Kuidas töö edeneb?“

„Pole vigagi tühjal.“

„Kas värnitsat on veel?“

„Ega enam palju midagi —“

„Ma teen kuuriukse lahti, tulge pange täis.“

Ning kõlisev võtmekimp kadus käunuva hoovivärava taha.

„Ei märganud.“

„Jumalale tänu!“

Ja pääd norun, pintsid rippuman peon seisid kaks maalriselli vastakuti redelitel veel tujulagedamad kui enne.

Roosiristlane.

Kadakate ja tuulikute saarele.

Mälestusi XIII lennu abiturientide Saaremaa ekskursioonist.

Ei paremat pole kuskil maal
kui suisel ajal Saaremaal...

Rahvalaul.

Suvehommik, karge ja hääletu. Ajanäitaja valmistub teatama neljandat hommikutundi, kui kooli juurde hakkab koguma säält mõne päeva eest lahkunud noori. Aegamisi valgub juurde ikka enam neid, kes põnevusega valmistunud ette eelseisvaks ekskursiooniks. „Ahoi, me sõidame Saaremaale!“ tahaks hüüda võimsalt kooris veel unehõlmas viibivale linnale. „Siiski, sa sõidad kaasa, Li. Kui tore, sinu seltsis

Kontrollib kaasasõitjaid ja rahatagavara. Puuduvad veel mõned tegelased ja ka mõned „värvilised“.

Kuid küllap juba ilmuvad mõlemad. Ootame veel viivu. Viimasel hetkel saabub Ell troskaga ja hulga pakkidega. Siirdume omnibuste peatuskohta. Otsime üles masina, mis peab meid viima esialgu Viljandi. „Oleks tore, kui saaks tolle nii o m a p ä r a l t,“ arutame istudes kohtadele. Esialgu näibki

„Ma vaatan paadist kiikriga, kuis kaugelt paistab Saaremaa...“
Teel Vilsandi linnuriiki.

juhtub ikka nii mõndagi huvitavat!“ — „Ah, ja säält tuleb Enngi. Sinuta kaotaks ekskursioon poole väärtusest!“

Palju säärast ja muudki on kuulda, kuid varane aeg manitseb tagasihoidlikkusele. Puudub ju veel Isand Upsala. Temata poleks mõeldav ainuski samm siit.

„Vahest ta magab veel. Poisid, kas te teda äratamas ei käinudki. Vaevalt ta ise ärkab!“ „Ah, samas tulebki meie auväärt juht!“ Ei taha teist äragi tunda — põlvpükstes, sonimütsis ja seljakotiga tundub ta meile eriskummaline. On heatujuline ja agar nagu alati.

olukord kujunevat sobivaks. Hiljem pettume — on veel teisigi sõitjaid samal liinil. Kuid pole viga, lohutame endid, küllap lahkuvad õige pea. Meeleolu aga tõuseb üha, kui vaevalt silmapiirile tõusnud päikese kullas veereme läbi tuttava linna tänavate.

Puudub veel Paal, kelle kaasasõit polnud kuigi usutav, kuid keda loodame kohata postijaamas. Õige! Säält ta askeldabki temale omase stoilise rahuga, aidates vanemal daamil pakke sõidukisse. Ilmega „mind te juba maha ei jäta“ astub ta ootava omnibuse poole. „Jah, Paal, kahtlesime, kas sa

üldse sõna pead!“ Muheldes istub kõnetatav vabale kohale. Meest sõnast. härga sarvist — mõistagi!

Jõudnud välja linna piirest, pääseb valla tujuküllane laul. Selgub, et oleme juhtunud ühte kellegi Kanepi vanahärraga. On teine tuline patrioot ja laulumees. Alustabki meeoleu looma lauluga „Oh laula ja hõiska“.

Nii kihutame laulu ja lõbusa vestluse saatel korrashoitud maanteed Viljandi poole. Vahetevahel teeme väikesi peatusi. Väljume siis, et hingata karget õhku ja jäädvustada hetke filmile.

Juba on näha Võrtsjärve vaikne sinetav pind. Taamal sätendab valgeid purjesid sügavsinisel veel. Keskhommikuks oleme Viljandis. Isand Upsala manitseb meid korrале, ja kui lubame olla nagu nõutud, sõidutatakse meid koolimajani. Siin me ööbida ei kavatse, seame endid ka vastavalt sisse. Tuuakse teed, einestame. Pääle einet Isand Upsala sirutab pikkadele pinkidele, kohver pääluseks, ja on väga rahul oma ehamugavalt kõva asemega. Pikutades niiviisi arutleb ta toasviibijaid ja leiab nende kohta nii mõndagi huvitavat öelda. Naeran vist natuke valjemalt kui vaja, sest Isand Upsala leiab, et mul olevat väga kõlav naer. „Suur tänu“, ja maad võtab piinlik vaikus. Ei muidugi, ka ööbik lõpetavat kohe laulu, kui teda kiidetakse.

Vaatame korraks linna. Esialgurõnime lossivaremeil ja mägedes. Ei jäta ka kõndimata üle rippuva silla. Siirdume lõpuks mäe veerule, kust avaneb meile vaade üle järve. Sirutame väsinud kehad mõnusalt värskele rohule. Jällegi on Isand Upsala see, kes teeb ettepaneku pidada kaunis kõne. Miks mitte ise? Ei, see ju ei lähe! Tehakse ettepanek Paalile, siis Indrekule. Mõlemad tublid kõnemehed. Aga millest kõnelda? „Tindikala väljavedu ja Vene-Jaapani suhe,“ tehakse ettepanek. Kellestki ei saa nahka. Jääb ära! Vaatame veel korraks lossiümbrust, järve, mis tuletab meelde jõge, ja vajume linna poole. Pea igal tänavanurgal, kus seisab jää-

tisekäru, peatume, et karastada kuumusest kõrbevat sisemust. Hiljem võime liikuda n. ö. omapead. Varsti on linn risti-põiki läbi käidud. Kui pole enam suuri väljavaateid, liigume jaama poole, et veel samal õhtul Pärnu jõuda. Paljude soov on veel enne külastada tikuvabrikut. Punnime küll vastu, kuid mida sa ikka hulga vastu jõuad. Asjatu ootamise järele vabriku õuel siirdume edasi jaama poole. Rongi väljumiseni on veel tubli tükk aega. Seniks rändame oma koliga raudtee äärde „rohelisse“. Puhkame siin, sest ees seisab pikk ning väsitav sõit. Isand Upsala püüab säilitada ja ergutada hääd meeoleu. Kuid mõte, et ees seisab trump — Saaremaa, ei lasegi tuju langeda.

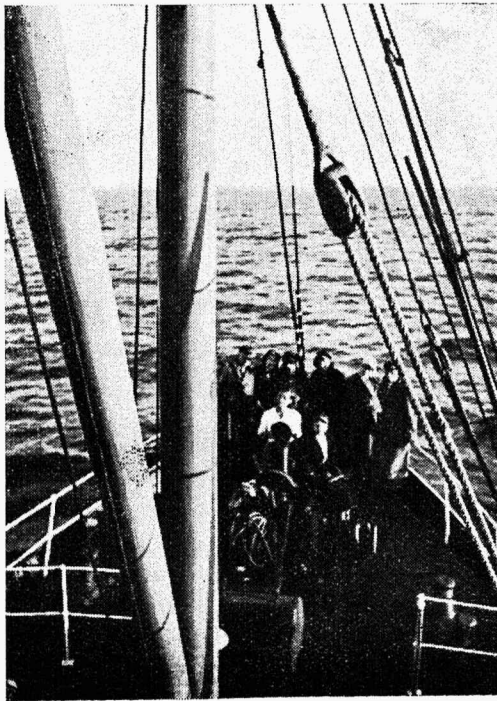
Tund hiljem kiigutab meid kitsaropaline Pärnu poole. Läbime ilusa Mulgimaa. Sõit pole just eriti lõbus. Kuumust ja tolmu on rohkem kui soovivat. Teadagi pole tuju üldiselt hülgav. Siis väike ergutav vahejuhtum. Ühes jaamas lahkuvad rongilt noorkotkad. Kõik näib olevat korras, ruumi rohkem, ja mis peasi — võõrast vaimu vähem. Kuid miski on korrast ära, seda märkab Isand Upsala terane vaist — tema seljakott pole endisel kohal. Vaatab — pole oma! Viimaks leiab ta omanduse raudtee veerest. „Vaatan — tuttav seljakott, uurin lähemalt, omad esemedki sees, oi-oi, küll on aga poisid!“ siunab ärritatult. Üks noorureist oli vahetanud, ja märganud eksitust, sokutanud võõra eksemplari tee äärde. „On see ka mehe temp,“ pole meie juht rahul poiste teguviisiga.

Abjas liitub meiega veel Hirve. Mõneks ajaks pöördub keskustelu temale. Kuid lõpuks kipub vaikus maad võtma. Indrekul ähvardab minna läilaks ja Eid kaebab väljakannatamatu tolmu üle. Päeva veeredes madalamale jõuame Pärnumaade soode ja metsade vahele. Peatselt päralejõudmine ergutab. On juba täiesti hämar, kui väljume rongist. „On kõik õnnelikult kohale jõudnud, tuju hää?“ küsitleb meid juht. Hää, arusaadav! Astume

vaikivatena oma öökorterite suunas. Isand Upsalal on umbusk halle pükse kandvate indiviidide vastu, kes jalutavad uudistavalt mööda, kui peatume koolimaja ees. Ta tuletab meelde hoolast karjast, kõndimas ümber oma hoolialuste.

„Et pole mingisugust salaja väljalippamist ööl,“ manitseb meid Isand Upsala, kui oleme valmis pulhkama minnekuks. „Oh, muidugi, kuhu,“ vastatakse, kuigi pääs ringleb nii mõnelgi kurje mõtteid. Kui ju oleme siruta-

rust rökkab ruum. Vaevalt saanud kobida igauks oma asemele, kui tuleb Isand Upsala ise. Oi, kui siis palub ja pahandab! Kõik on vait ja võtavad teenitud palga vastu. Soovin siis keset kõike „tagasihoidlikult“ hääd ööd ja ootan ka sama. Kuid vastuseks pöördub vihane Upsala minu poole, et jätku ka mina ükskord nali. Palun veel siiski mitte isiklikuks minna, kraabin lina silmadele ja nohisen valjult. Eid mu kõrval ei suuda naeru hoida. Kui lõpuks uni tuleb, ei ärka me enne

Teel Pärnust Kuressaarde.

nud riidest põhjadega asemetele, pääseb valla nali ja naer. Jutustatakse anekdoote ja lastakse lendu nii mõnigi tuumakas väljend. Kõigele lisaks katvatseme poistele minna valgeis linus serenaadi laulma. Õnnetuseks oli juhtunud ara verega tütarlaps esirinda. Äkki pöördub ta ümber ja kogu kupatus valgub tagasi oma ruumi. Tormame kõik ühte nurka ja ühte koi-kusse hunnikusse. Valukisast ja nae-

hommikut. Jäi kasutamata kooliteenija vastutulelikkus, mis õhtul oli jätnud meie teada salakäigud välja-hiilimiseks.

Järgmisel päeval tutvume rohelusse uppuva Pärnuga. Lausa korrashoitud pargid ja avarad kõnniteed. Eriti hää mulje jätab sõjaväe surnuaed ja säälnu võimas mälestumärk. Külastame ka Vana-Pärnut. Kõnnime üle nahkselt elastilise silla, mille kulunud laudade

vahelt auto ülesõidul purskub vett nagu vaala suust. Rāpasena tundub siin südalinna korraldatud parkide ja puisteede kõrval. Pääle lõunat käiakse ujulas. Eloga teeme matka muulile, kuna Reen külastab sugulasi. Muulil on nii tore! Kaugelt lähelt tulevad lained pörkavad kokku kivise tam-miga, tekitades mahedat rahustavat muusikat — see on salapärane lainete vestlus.

Õhtul jätame Pärnu jumalaga. Lõbusa laulu saatel lõikab laev lainetut lahepinda. Tasa kohiseb rohekas vesi laeva külgedel. Juba mitmendat korda kostab laevalael viibijailt kiidulaul Saaremaale — „ei paremat pole kuskil maal kui suisel ajal Saaremaal...“ Kuigi see on alles ennustus, usume, et see ka on tõsi. Istume Reeni ja Eloga laevaninas ja uurime kaptenilt saadud kiikriga, „kui kaugel on veel Saaremaa“. See on aga veel nii kaugel, et pole temast varjugi näha. Ei näe kuigi kaugele, sest udune on. Pime-neb. Kuu tõuseb aralt nagu verisest aurust. Lõpuks vabaneb ta pilvist ja heidab hõbedat üle vaikse veepinna. Üle südaöö kostab laul, seltsiks lainete kohinale. Siis vaibub kõik aegamisi. Kolmekesi olemele leidnud juba varem mugava nurga. See on laevameeste kajut, kus meile üks neist võlub viiulil kurbi viise. Viiuldajal on aeg minna tööle. Täname ilusa muusika eest, soovime hääd ööd ja lahkume, et otsida kohta väikeseks uinakuks. Elo on vaheajal meie seltsist kadunud. Keegi vastutulelik meremees juhatab meid Reeniga oma kabiini. Pika otsimise peale leiame viimase. Nähes sünge näoga meest magamas alumisel platsil, ei söanda me üles ronida. Otsustame veeta need mõned tunnid hommikuni istmel. Tunname endid ehamugavalt. Juba muutub kuu kahvatuks koiduvalguse kõrval, tähed lõövad tuhmuma, kaelad on valusad kõssitamisest, kui viimaks meie kaaslane märkab viletsat olukorda. Järg-neme ta nõuandele ja ronime tunniliseks uinakuks ülemisele asemele. Ärgates võtab meid vastu sõbralikult sädelev päike ja paisunud merekohin.

Heleda päikese valgel paistab meri veel sügavam ja rohekam. Raskelt õõtsudes liigub laev taamal kollaka liivaga kaetud maanina suunas. Veel tund meeldivat meresõitu ja olemegi igatsetud Saaremaal.

Naksatus laevakeres — ja elukas ei liigu enam edasi. Juubeldav jõuk uudishimulikke valgub laevalt kitsale Roomasaare neemele. See on Saaremaa!

Vaatame ringi. Nagu peitepilt, kus siin leidub see kiirrong, mis peab meid viima Kuressaarde. Seisame oodatud kaljusel ribal, mis on ümbritsetud kolmest küljest merega. Taamal roheta-vad soised aasad üksikute puude ja tumedamate mügarikkudega — kada-kapõõsastega. Kirjuna liigub põõsaste vahel kariloomi ja hobuseid — kollakaid ja helehülle. Veel kaugemal arvame aga nägevat linna lahesoois.

Siis aga näeme imet — aeglaselt tossutab lähemale oodatud kiirrong — Roomasaare-Kuressaare suss. No, sää-rast pole meie silmad küll enne näinud, päris ilmaime! Kitsad vagunid liiguvad ägades ja tuikudes roobastel. kriuksudes peatub imeelukas. Teeb siis ka oma vajalikku manöövrit ja me kolime vagunisse. Kuna meile meeldib alati vabas õhus, valime ka seekord vagunitest lahtise. See sarnaneb, ei oska ütelda, millele. No, tikukarbi seesmisele poolele, kui soovite, muidugi suurendatud kujul. Ega võigi palju üle ääre kummarduda, võib kergesti välja kukkuda. On nüüd veel, kuidas on, aga kui ta hakkab ükskord liikuma — lihtsalt naerukrambid võib saada! Kihutavad „kiirrongist“ mööda autod ja isegi jalgratturid — säärane on meie sõidukiirus. „Oot-oot, mul vist jäi üks pakk sadamasse, kõnnin toon ta ära, hoia mu kohta niikaua,“ sõnub Reen. Meie suss ei häiri isegi lehma, kes rahulikult jalutab piki raudteed ja veduri korduva vile pääle taandub lõpuks kõrvale.

Siiski — „ei paremat pole kuskil pool, kui Roomasaare sussi pääl...“ Kuid pikapääle tossutab ta meid siiski Kuressaarele lähemale. Loodus muutub siin juba rikkalikumaks. Esineb

lehtpuitukki ja linn on peidetud rohelisse. Äkilise käänaku järele jõuame linnatänavale sarnanevale teele. Teisel pool tänavat liigub kari ja vana Punik arvab hääks jalutada võivat kõnriteel. Pidurite kriuksudes peatub süss ja meile tehakse teatavaks, et oleme jõudnud Kuressaarde ja võime lahkuda rongilt.

Samas tutvume Vilsandi linnukuninga kapten Toom'iga. Vestlevadki siis Isand Upsalaga. Tulemusena teatakse, et veel samal päeval alustame sõitu Vilsandi. Suurepärane! Võtame

olevat peaaegu tasane, aeglaselt märkamatult kerkib pind meie edasi sõites.

Jõudes lähemale külale loetleme tuulikuid, neid on näha ümbruses üle kümne. Enamasti esinevad nad üksikult, pole märgata muid hooneid läheduses. Ikka sagedamini hakkavad esinema lehtpuud, peamiselt sarapuud, mida lähemale jõuame Kihelkonnale.

Meiega ühes sõidavad kirjanik August Mälk, kapten Toom ja väike saarlane Heiti. Esimene teab jutustada

Maabumine Vilsandis tormiga.

teate vastu vaimustushüüetega. „Nüüd aga kähku teha!“ õhutab meid juht. Haarame energiliselt pakid ja kiirustame koolimaja poole. Vaevalt saame tuttavaks uue kortega, võtame reisuks hädatarvilikumad esemed ja väljume. Säärane tempo on elustav ja lihtsalt kõitev!

Üha huvitavamaks muutub ümbrus, kui kihutame mugaval omnibusel Kuressaarest Kihelkonnale. Siin võime näha tüüpilist Saaremaad. Karjamaad kidura taimestikuga, tasased loopäälised laiuvad ümberringi, kivitaraad, lammastest püगतud mügerikud kadakad — pole hulgal ajal muud näha. Hobused närvivad hoolega näiliselt rohutul, kohati kivisel pinnal. Maa näib

Suure Tõllu hobusest. Küllap võivat meiegi ratsutada temal. Peagi silmame mitte kaugel maanteest suurt halli raudkivi-mürakat, mis tuletab meelde hobust, päätut ja pooleldi maas. Muidugi peatume siin. Lärmitsedes rühime ratsu juurde, meeldi ratsutaksime sellel kuulsal hobusel. Kuid polegi nii kerge ronida kivise ratsu selga. Ta selgroog on väga terav, sest kehvas Saaremaa oludes ei võigi nõuda paremat. Ja siis nagu liigutas end ratsu, sest paljud libisevad mööda ta kivist külge maha, liiga raske tundub talle säärane ennekuulmata koorem. Sina siis oledki see ratsu, kes näinud vapra Suure Tõllu kannatusi, üle elanud raskeid päevi; sina

teaksid palju, palju jutustada kaugest minevikust!

Järgneb saare metsarikkaim osa. Pikkamisi läheb taimkate kiduralt kadakalt üle esmalt sarapuu-, siis tihedaile okaspuumetsadele.

Jõudnud Saaremaa kõrgeimale seljakule, avaneb vaade Kihelkonnale ja selle ümbrusele. Siin on Saaremaa suurim ja kauneim alevik. Üle kõige sirutub kiriku kõrge sale torn.

Kirik on ehitatud meeldivas gooti stiilis ja osutub vanimaks saarel. Astume momentiks sisse. On jumalateenistuse aeg. Siin silmame enamuses vanemaid inimesi, noori peaaegu ei märkagi nende tagasihoidlikus lihtsas rõivastuses. Kiriku sisseseade kannab aastaarve 16. ja 17. sajandist. Rohkesti leidub siin tolleaegsete kirikutegelaste ja võimumeeste vappe ja mõningaid hauakive märkustega, mis osutavad 17. sajandit.

Siirdume üles torni. Siit avaneb vaade üle Kihelkonna lahe, mida Papisaare neem jaotab kaheks. Papisaares on laevade talvesadam ja ehituspaik. Maailmasõja ajal Papisaar omanud tähtsat lennukite maandumiskohta ja olnud üldse elavaks keskuseks.

Kaugel merel paistavad saarte ähmased kontuurid ainsa sinetava ribana, mille üle kerkib valendavana Vilsandi tuletorn. Meri näib olevat rahulik, kuid, nagu kapten Toom ennustab, ei puuduvat ka tormi võimalused.

Kirikust eemal asetsevad madalad maasse peidetud endise nunnakloostri varemed. Keldri kaudu suundub mingisugune käik maasse. Räägitakse, et nunnad pidanud ühendust maa-aluse käigu kaudu mungakloostriaga.

Üheks ajalooliseks tähiseks on veel kalmistu, mida ajahammas hoolega on püüdnud tasandada. Siia on maetud palju ajaloolisi isikuid ning hukkunud meremehi. Mõned hauakividki on säilinud. Ka kurikuulsad mereröövlid olevat asetatud siia, kuid mitte tavalisse asendisse, vaid näoga mere poole, et ärgates otsekohe võiks näha merd — ähvardavat ja kättemaksukuulutavat.

Rootsiküla sadamas lahkume saarelt.

Mere poolt ruttavad üha kõrgenevad lained meile vastu. Paat lõikub läbi vahutavate lainete, soolast vett paiskub paadisistujaile näkku. Teine paat järgneb meile. Huvitav on vaadata, kuidas see viskleb üles-alla, kord peitub pääletungiva laine varju, samas tõuseb ähvardavana üles laine harjale. Paadinina aga hajutab vett piiskadeks, mida tuul kannab omakorda sõitjate nägudele. Ka meie paadiga on küllalt tegu. Vallatuna kipub ta laine harjale, saades tasuks tubli annuse merevett. Hõiskeid ja kilkeid kajab vastusena paadist.

„Hoi a kinni, muudu võid sa uppi lennata!“ laulab häätujuline reisijaskond. Eranditult kõik on juba pritsitud üle veega, paadi põhjas loksuhääl vesi niisutades meie jalgu. Niiud on küll päris torm lahti. Otsitakse välja madruste õlikuued, kasukad ja muud sellesarnased esemed paatipaiskiva vee vastu. Kapten käsutab purjed maha võtta, ja seisukord ähvardab kujuneda tõsisemaks kui arvatud. Kuid viivukski ei vaiki me laul, sest keegi ei taipanud olukorras hädaohtlikkust. Järjest tumedamaks muutub meri ja torm üha paisub. Paljudki ei saa enam aru, kas ujuvad meres või istuvad paadis, nii märjad on nende rõivad. Kuid tuju ei lasta langeda. Ootame igatsusega maandumist, et saada tuulevarju ja kuivatada rõivaid. Kuid kaugel on veel tuletorn ja nn. paadisadam, sest vasturühkivad lained takistavad kiiret sõitu. Kahju hakkab Reenist, kelle õhuke mantel läbimärjana liibub vastu keha ja veepiisad värelevad ninasõõrmeil ning juuksekiharail. „Kui juba on, siis olgu õieti,“ sõnub Reen ja varsti kõlab laul — „ah, kui juba mürgel, siis mürgel lõpuni...!“

Kaugele maha on jäänud teine paat. Tõsistume — nendega pole kõik korras, kuid peagi näeme teda jälle ägedail lainel üles-alla visklevat.

„... meri kuis oigab, kas kuuled, vihaselt mässavad vood, kauguses uluvad tuuled — ju merede viisid on nood...“

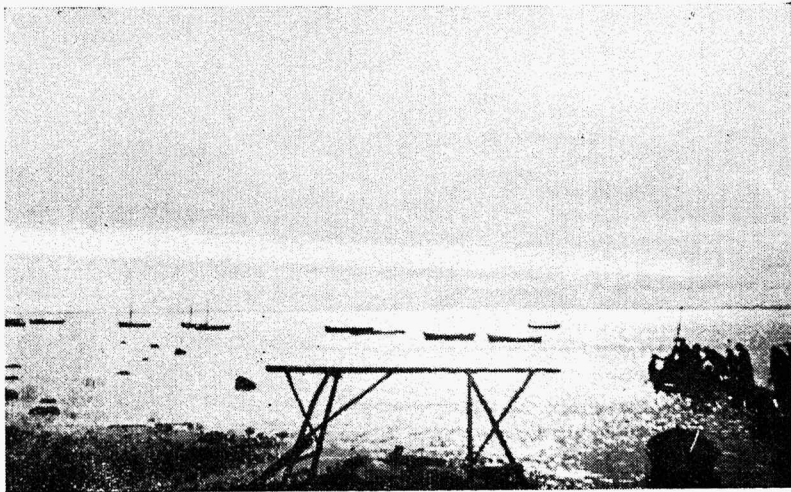
tasakesi kannab ette Elo värsi tutta-
vast laulust.

„Tuletorn, vaadake, tuletorn pais-
tab juba!“ hüüatab Ell ja tahab tõusta,
et paremini näha. „Mitte tõusta, mitte
tõusta!“ manitseb kapten Toom, sest
laine püüab tõugata paati tasakaalust.

Ankur heidetakse vette, ja sõude-
paadiga viiakse meid sadamasillale.
Kangestunud liikmed ei taha sõna
kuulda ja torm ähvardab meid paisata
üumber. Lahke linnukuninga pool leia-
me tuulevarju. Nüüd, üle elanud märja

vaadatuna on näod pikaksveninud, vi-
kerkaarevärvilised ja nii koomilised,
et raske on inimest tunda. Tuletor-
nist avaneb vaade Vaika saarele, kus
asub linnuriik.

Enne kui külastame linnuriiki, tut-
vume muuseumiga. Siin on huvitavaid
väljapanekuid lindudest üldse ja ka
lähemaid andmeid Vaika kohta. Kap-
ten Toom jagab seletusi ja jutustab
lõbusaid anekdoote. Tema ongi muu-
seumi asutajaks, linnuriigi rajajaks ja
lindude kaitse teostajaks. Selles suunas

„Voogudesse peitis end päikene . . .“
Abrukalt saabudes.

ja tormise reisi, oskama hinnata sooja
tuba ning pliidi all lõkendavat tuld.

Alles nüüd pöörame tähelepanu saa-
rele. Kiduram on taimkate siin kui
Saaremaal. Lage karjamaa on valen-
davate kividega üle külvatud, mis näi-
vad kaugelt kui lambakari, üksikud
madalad kadakapõõsad, siin-sääl ma-
dalaid lilli tugev-kollase värvinguga.
Taamal tume männimets. Midagi hur-
mavat, köitvat on selles karedajoone-
lises saareilmas.

Üldpildi saamiseks siirdume tule-
torni. Kõrge majaka ülemises osas,
millise saavutame päälle rohketest trep-
pidest ülesronimist, köidab meie tähe-
lepanu suur kristallkuppel, mis kiirgab
võimast valgust merele. Selle läbi

on tööd tehtud juba 1906. aastast
pääle. Lindude liike on tulnud palju
juurde ja kaitse tõttu suureneb nende
arv kiiresti. Jälginud nende elu,
teab linnukuningas jutustatada lindude
miimikast igasuguses olukorras ja os-
kab seda ka tabavalt järele aimata.

Kisades lendlevad linnud merekal-
dal, kui ronime paadist kaljusele Vaika
saarele. Lindudel pole sugugi häämeel,
et julgeme segada nende riigi rahu.
Peagi harjub kõrv selle omapärase ra-
hulolematuse-avaldusega. Huviga vaat-
leme merelindude pesi, mis on peide-
tud kivide vahele. Munad omavad
kaitseks sama hallikat värvi nagu
kividki. Väiksemate lindude pesad aset-
sevad rohus ja nende munad omavad

tumedamat rohekat-halli kaitsevärvi. Rohus peab kõndima ettevaatlikult, et mitte äsja pesast põgenenud poegadele pääle astuda. Igal sammul võib neid tähelepanelikult vaadates näha kõssitamas varjul suurema rohututi juures. Valendavalt ujub kajakakari kaugelt merelt tulevaile lainele vastu, et mõnuldus puhata neil. Samas sukelduvad hahapojad mustade tompudena vee alla, et kaugemal peaaegu nähtamatult jälle pinnale kerkida.

Teinud ringi ümber saare, lahkume, et linnuriigis mitte tekitada asjatut paanikat.

Vastu päikseloojangule ruttame läbi karjamaade öökorterisse ühe Vilsandi talu poole, mis on vanim asula saarel ja algkujul rajat. a. 1703. Tee viib meid läbi kadakase karjamaa, kus kohati tunneme jalgade all kivist aluspõhja ja männikute vahel maapinnal jooksivaid männijuuri. Tüli teeb karjamaadelt läbimisel aedade ja väravate rohkus. Püüame igaüks liikuda salga keskel, sest viimaseks jääjal tuleb hoollega panna „värav kinni, et lambad välja ei pääseks“.

Meid võetakse vastu äärmiselt lahkelt ja kantakse hoolt nagu oma laste eest. Mõnus tunne valgub kontidesse, kui lebame pehmeil puhtail asemeil pärast päeva vintsutavaid elamusi. Tunneme pöörast hädmeelt tubadesse asetamise korrast. Ülesse läheb puhkusele suurem osa, n. ö. oma rahvas jääb enamasti alla. Eid ja mina saame endile toa voodiga, just ukse läheduses ja kaugel teisist. Teatud küljest sobiv olukord. Kõige tähtsam aga see, et Isand Upsala on nagu puuri suletud. Ühes toas magab pererahvas, teises tütarlapsed, seepärast väljapääs raskendatud.

Hiljem Eid peab kohtuma Indrekuga. Puruväsinuina uinume kohe. Korraga äratav meid keegi. Eidiga vaatame mõlemad — Enn. Kõnetab meid, sonime läbi une midagi vastu, pärimine, kas Indrek magab. Küsitav ei saa aru, milline Indrek. „No, oled sa aga tüme“, siunab Eid unisena, „ega meil siin mitut Indrekut pole, üks ikka too-

sama.“ Ennuks peetav vaid naerab. Vihastume juba ja ilma vastust ootamata ninume uuesti. Hommikul pärib Eid, kas ma pole näinud Indrekut õhtul. Ei, mitte kedagi ma ei näinud, ometi olevat rääkinud pika jutu temaga. Siis meenub kõnelus Ennuga. Selgub, et polnudki see Enn, kellelt pärisime Indreku järgi, vaid viimane ise.

Ilm on muutunud vahepeäl vaiksemaks, ja võime lahkuda Vilsandist. Ennem aga külastame veel korraks kapten Toome kodu. Lebame avaral õuel murul ja naudime Vilsandi päikest. Puupinu juures meisterdab madrus midagi. Valmistavat plaguvardaid. Ei taipa esmalt, mis vardad niisugused peavad olema. Noh, millele plagud otsa kinnitatakse! Nüüd saame aru. Meisterdame kolmekesi ka igaüks ühe plaguvarda.

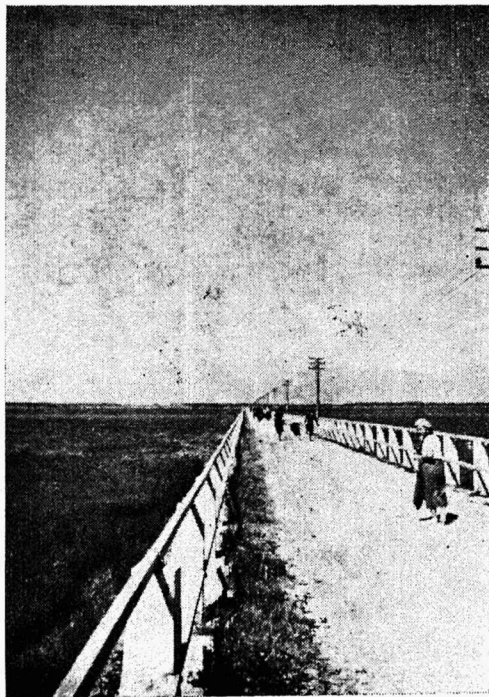
Pool tundi hiljem astume vaikset nõmmeteed randa, kaasas külalislahke linnuriigi kuninga parimad soovid. Seekord sõidame lühemat teed Saaremaale tagasi. Väina pind on täna rahulik, torm vähem ja päike häätahtlikum. Kuid meri pole kaugeltki lainetu. Seekord ründavad lained põiki paati, mis paneb paadi veel enam kõikuma. Tore on kiikuda nii kõrgeil lainel, ja tõsiselt kahju, kui juba oleme jõudnud Jaagarahule.

Siin tervitab meid Jaagarahu kivismurd, nn. Saaremaa marmorikaevandus. Samal ajal, kui suurem oma meist läheb uurima kaevandust, lebame meie kadakapõõsaste varjus ja jutleme Heitiga. Vaatleme, kuidas „varene lendab ja jänene istub saba pääl“, või „kuidas pääslane püüab õhus poegadele kärmseid“. Mööduv tolliametnik peatub ja kõnetab meid paari sõnaga. On nõus võtma meid abilisteks tolliametisse.

Teised tagasi jõudnud kivimurrust, alustame Kihelkonna teed. „Nina“ talus on lubatud meile eine. Arutusele tuleb küsimus, kas keeta eineks koorega või kooreta kartuleid. Niisiis küsimus: koorega või kooreta. Küsimus muutub päris akuutseks. Kaks parteid satuvad teravasse vastuollu. Erapoole-

tuil on muidugi kõige enne otsustatud: Nemad on rahul nii üht- kui teistviisi. Läheb peaaegu tüliks, nii innuga olakse selle päevakorra-punkti juures. Ühed laidavad maapõhja koorega keedetud kartulid, mida söödavat vaid loomadele. Teised aga seevastu peavad koorega kartuleid palju maitsvamaiks. Tõstku käed, kes koorega kar-

Kihelkonnas varustame endid rikkalikult sirelitega ja sõidame autobusel Kuressaarde. Juuniõhtu hämaruses jõuame tuttava koolimaja ette. Siin on juba enam väljavaateid mürtsuks. Lootusesädemeke sisimas lööb helendama. Esimesel õhtul sondeerime pinda. Peame ülal nii, et ei ärata umbusku. Lärmame küll veidi enne magamaheit-

Saaremaalt Muhumaale üle pika silla . . .

tulite poolt, kes vastu! Poolt hääli on rohkem, nõrgem pool peab alistuma. „Vilsandis oli nii, nüüd lepime seekord teisiti,“ lohutab Isand Upsala kaotajat poolt. Kuid lauas istudes unustame kõik olnu. Ainult piim ei maitse enam päälle seda, kui puhastverd „pariislane“ koonu hetkeks on koore alla vajutanud.

mist, naerame ja käime kolistades toas ringi. Kui aga ilmub Isand Upsala ähvardav kogu toa uksele, oleme vagusi vaiba all, kuigi mõni on unustanud kingastatud jalad ajapuudusel vaiba ääre alt välja. (Järgneb.)

E—pp.

Kuid ei tarvitse olla raamatuliselt harit, et teada, et eesti keel on ilus, jõuline ja uhke keel, mida peab kõnelema selgelt ning püstipäiselt, nagu teeb seda Hispaania kirjaoskamatu talupoeg.

FR. TUGLAS.

Noortele suleseppadele.

Eelmiste aastate eeskujul korraldab Tartu Kommertsgümnaasiumi Vilistlaskogu ka käesoleval aastal kirjandite võistluse. Võistluse üksikasjalised tingimused on välja pandud kooli mustale tahvlile, sellepärast ei taha nende juures siinkohal pikemalt peatuda.

Tahaksin vaid ütelda mõne selgitava sõna võistlustööde teemade kohta, kuna need tänava on mitmeti erinevad mullustest.

Vanemale rühmale (Kg. III, IV ja V kl.; Kaub.-k. III kl.) määratud teema „Kas üldine noortering võirida spetsiaalseid?“ tohiks olla vääriliseks „pähkliks“ vanemate klasside õpilastele, kes juba rida aastaid on töötanud õpilaste isetegevuse alal ja omavad küllaldaselt kogemusi selle teema käsitamiseks. Eriti elavalt on noorte organiseerimise küsimus päevakorrale kerkinud viimasel ajal, kusjuures on olnud elavaid sõnavõtte ka ajalehtede veergudel. Kõiki neid andmeid ja arvustusi tuleks kasutada neil, kes soovivad sellele teemale kirjutada, et siis näidata ja põhjenduste varal jõuda lõppotsusele: kas on eelistatavam üldine organisatsioon või arvukas hulk üksikuid, erialalisi, — ja miks. Tervitatav oleks, kui töö autor omalt poolt koostaks noorsoo organiseerimise kava (skeemi), mille alusel ja põhimõtetel noorte organiseerimine peaks teostuma, olgu siis üldisesse noorte ringi või üksikuisse, erihuvilistesse sektsioonidesse.

Omast lapsepõlvest mäletan, et igatsetumad ajad pikil talveõhtuil olid viideviku-tunnid, millal astuti õhtuhämäruses ja kuulati vanemate inimeste jutustusi. Eriti igatsetud olid jutustused, mis ajasid oma väikese õudusega „ka-

nanaha ihule“, ja kui siis väikese värinaga tillukese südame all pugesid vanaema seljataha sosinaga „Vanaema, ma pelgan...!“, siis soovis see sama tillukene värisev süda, et vanaema üha edasi jutustaks...

Selle teemaga „Minu vanaema jutustas...“ astub Vilistlaskogu Teie ette Keskkooli I, II, III ja IV kl. ning Kaubanduskooli I ja II klassi õpilased, ja palub Teid rännata mõttes tagasi sinna „muinasmaale“ ja tuua säält lugu kaasa, mis Teie vanaema jutustas...

Üldteema (ühine mõlemale rühmale) on tänava täiesti erilaadne. Teema annab kirjutajale häid võimalusi kasutada oma jutustamiseandi. „Krista Tarand“ ei tähenda muud kui ühe isiku nime, kelle ümber autoril tuleb mähkida tegevustik, olgu see siis lihtne elukäigu kirjeldus või novellitaoline jutustis. Kas autor näitab meile Krista Tarandit eeskujuliku isikuna või allakäinud põhikihi esindajana, rikka tõusiku hellitatud ainukese pirtsaka tütreana või puruvaeste vanemate kumnenda lapsena, ilusana või inetuna — see kõik oleneb autorist, tema inspiratsioonist. Võimalusi on palju, eeskujudestki pole puudu — võtke otse elust (mitte kirjandusest kopeerida teisteloodud tüüpi!), võtke oma ligemast ümbrusest — koolist.

Vilistlaskogu julgeb loota, et õpilased sellele algatusele eelmiste aastate usinusega kaasa tulevad ja aitavad ehitada seda silda, mis on senini olnud ainukeseks sidemeks kooliskäijate ja lõpetanute vahel.

Tööks palju jõudu ja hääd tahet!

Skautlus.

(Skautluse põhimõtteid ja meriskautlus).

Skautlus, mille viis ellu inglise lord Baden-Powell, on tänapäeval levinud üle terve maailma. Skautide üldarv ulatub miljonisse. Skautlus on ka meil läbi lõõnud, kusjuures skautide pere on kasvanud lühikese aja jooksul

ületades mitu tuhat. Skautlus on tunnustatud autoriteetide poolt parimaks enesekasvatuse vahendiks. Ka meie riigi ja rahva üksmeele huvides on skautlikul kasvatusel suur rahvuslik ülesanne — kujundada kasvavast

noorsoost tublisid riigikodanikke. Kuid eesti skautlusel on ka ühiseid ülesandeid kogu maailma skautlusega: skaudid tahavad süvendada sõpruse ja vendluse sidemeid maailma skautide, laiemas ulatuses maailma rahvaste peres. Skautlus põhjeneb noorte isetegevusel. Kohustused, millele skaute juhitakse, seisavad igapäevases harjutuses rüütelikkusele ja abivalmis olekule teiste suhtes. „Ole valmis!“ — on skautide juhtsõnaks.

Skautliku kasvatuses lähemaks ülesandeks on arendada isiklikku valmisolekut, et olla kasulik oma maa ja rahva teenistuses ja käekäigus.

„Kes valitseb merd, valitseb kaubandust; kes valitseb kaubandust, valitseb maailma rikkust, valitseb maailma enast,“ kirjutas kolm aastat tagasi kuulsaim inglise meremees, asumaade valutaja sir Walter Raleigh, ja umbes 10 aasta eest ütles saksa kindral von der Goltz: „Rahvas laevastiku ja meremeesteta on kui linn majadeta, kui rüütel puust mõõgaga; ta on teiste maade valitsuse all.“ Need on kuulsad laused, mida kõik riigid meeles peavad ja end merel kindlustadada püüavad, kuna ju maid, mida lahutab meri, ühendab laevastik.

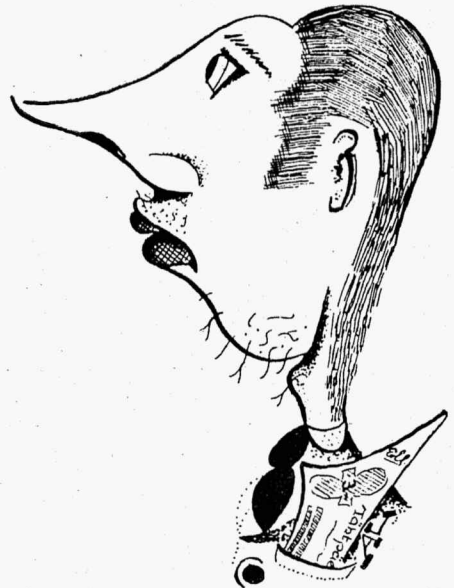
Ka Eesti on mereriik ja ka tema tulevik rajab end merel kaubitsemisele. Merendus, tähtsamaid meie rikkuse aluseid, on ainult siis mõeldav, kui on häid meremehi, kuid meremehi peab kasvatatama juba noorelt. Skautluse ülesanne on kasvatada ja ette valmistada noori tulevasele elule, anda skautidele õpetust ja juhatusi paljudel erialadel muuseas ka merenduses. Et aga see on väga laialdane ala, seepärast nõuab ta põhjalikku ettevalmistust, suurt praktikat tähelepanu ja püüet. Merest huvitatuile avaneb võimalus koonduda meriskaudirühmisse. Skautlusel merel puudub täielikult militarismi maik, kuna meriskautide tegevuse ülesandeks on kasvatada vaimselt ja kehaliselt tugevaid kodanikke, kes alati valmis, nii merel kui maal, oma kohustusi täitma ja igal pool maailmas oma kodumaa lippu kõrgel hoidma. Mitte sõjalae-

vastiku madruseid, vaid tublisid meremehi kasvatada on skautluse eesmärgiks.

Eestis on meriskautlus kaunis laialdaseks arenenud ja mõnes kohas on meriskautrühmad isegi parimaid malevas Mere-äärsetes linnades, näiteks Pärnus, Kuressaares ja Haapsalus on meriskautrühmad muretsenud endile paate ja teisi õppevahendeid, kusjuures suurem osa suvest veedetakse merel, kuna talvel õpitakse navigatsiooni.

Parimaiks meriskautideks peetakse hollandi ja belgia meriskaute. Meriskautlus on hästi arenenud veel U. S. A's, Rootsis, Soomes ja Maltas, kus skautlikud organisatsioonid omavad isegi suuremaid purjekaid. Nii näiteks külastasid Malta meriskaudid oma neljamastilise purjekaga Inglismaa jamboreed aastal 1930 ja Soome-Rootsi skaudid oma kolmemastilise purjekaga Eestit k. a. suvel.

Eesti meriskaute ootab tulevik ja loodame, et meie „Kajaka“ meriskautrühmal pikapääle avaneb võimalus pääseda merepraktikale meie laevadele.

H. Tenson: „Kahju küll, kuid praegu ma sulle ei saa laenata, ainult 1 sent on kotis. Sa ei usu? — No vaata ise!“

Noorematenurk.

Kundast Karepasse.

Kell oli pool viis, kui rong tõi mind Rakverest Kunda alevisse. Lell pidi hobusega jaama vastu tulema, et viia mind Karepa külasse, kuhu oli 10 km. Astunud rongilt, ei näinud ma kedagi sugulastest veel vastas olevat. Mis teha? Olin siin esimest korda ega teadnud, kust läks tee Karepale. Leidisin kohe nõu. Vanamehelt, kes poputas pingil piipu, küsisin teed. Ta oli jutukas taat: seletas mulle pikalt ja laialt, kuhu tuleb minna. Asusingi teele. Jätsin seljataha suitseva Kunda tsemendivabriku ja sammusin mööda tolmust maanteed metsatuka poole. Säält pidin pöörama pahemale ning jätkama teed ikka samas sihis, kuni jõuan metsavahi maja juurde. Säält jääb veel minna 6 km. „Küllap metsavaht teid edasi juhatab,“ ütles vanamees.

Jõudsin metsa. Rohi oli alles märg kastest, sest varajane hommikupäike polnud veel saanud tungida läbi tihedate okste maapinale. Rõõmsalt häälitsedes lendlesid linnud. Õhk kajas nende laulust, meelitades enda poole vallatuid liblikaid. Siit-säält paistis punane maasikmari ning õitsevad mustikad ajasid omavahel salajuttu. Puhus jahe, kosutav tuul. Paremäl asus meri. Puutüvede vahelt oli näha ta rahutut sinist pinda. Nii tuli minna umbes kaks kilomeetrit, siis algas järsk paerannik. Ta kõrgus võis olla mõnes kohas umbes 50 m. Tee oli järsu astangu äärel. Istusin hetkeks ja puhkasin. Suurepärase vaateväli. Kilomeetri kaugusel meri oma valgete laineharjadega. Silmapiiril oli näha saar. Paremäl all mere ääres oli laevu. See oli Kunda sadam. Õige kaugel silmapiiril paistis valge majakas. Kallaku all kasvas puid,

nende vahelt paistsid mõned pisikesed onnid, kalurite võrgumajad. Istusin nii tükk aega ja imetlesin loodust. Siis läksin edasi. Varsti olingi juba metsavahi maja juures. Astusin sisse ja ajasin lahke perenaisega juttu. Perenaine tuli mind saatma. Laskusime mööda järsku jalgteed heinamaale. Säält viis kitsas rada uuesti teele. Nüüd tegi tee pöörde ja läks laia männikusse. Siin jätsin perenaise jumalaga ning hakkasin üksi edasi kõmpima. Mets oli tihe ja seetõttu võimatu näha kaugemale. Kord ainult paistis meri ja tükike liivast randa. Varsti hakkasid paistma väikesed majad ja ma arvasin, et olingi juba Karepal. Jõudnud majaderühma kohale, tuli ühest majast välja keegi neiu. Küsisin, kas see on Karepa küla. Mulle vastati, et ei olewat. Karepa olewat 3 km eemal. See olewat Toolse küla. Neiu seletas, neil olewat siin ka väga ilus, kuigi suvitajad eelistavad Karepat. Ta näitas puude vahelt paistvaid varemeid, öeldes, see olewat vana meriröövlite loss.

Läksin edasi. Paremäl oli nüüd kaasik ja pahemal heinamaa. Sinililledes suured kellukesed paindusid tasa tuules. Siis lõppes ilus heinamaa ja algas kaerapõld. Silmasin pruunikat loomakest tee ääres ja juba järgmisel silmapilgul jooksis paar sammu minust kaugemal arg haavikusaks üle tee kaasikusse. Paariminutilise vantsimise järele jõudsin Karepa külla. All orus voolas jõeke. Laskusin jalgrada mööda alla jõe äärde. Teadsin, et lelle maja on jõe ääres. Ning varsti seisinigi pisikese rohelusse uppuva maja ees. Hall peni jooksis haukudes mulle vastu. Kuulsin lelle häält: „Tarvis minna vaatama, kelle pääle Peka nii kangesti haugub!“

Koolitee.

Ilus, läbipaistev kristallselge talvehommik. Sammume mööda krudisevat, lumega kaetud teed kooli poole. Puud ja põõsad on kaetud härmatisega

ja raske koorma all ägavad oksad ulatuvad peaaegu maani, muutes ümberoleva looduse talikuninga jäälossiks. Kaks varest eemal põllul kaklevad

millegi musta eseme juures ja näljane varblaseisa siristab kurvalt telefoni- traadil.

Maamees, üleni lumine, habe ja vurrud täis jääpurikaid, sõidab meist mööda. Reel tekkidega kinnikaetud kastist kostab mõni „roh, roh“, mis- pääle hobune hirnatab ja sörgib aegla- selt edasi. Neist natuke eemale saa- des kuuleme kellegi hüüdu ja tagasi vaadates näeme, kuidas maamees tõm- hab meid „näpuga“. Noh, mis sa siis teed, muudkuu mine tema juurde. „Ve- hime“ siis ka tagasi ja maamees küsib tugevas maamurdes: „Latse, kas täate, kuspuul siin sii ikspord tapatall piäs asuma?“ Juhatamegi mehele teed ja tänades lisab ta naerusuul juurde:

Üle tänava sammub uniselt kooli- poiss, tumesinine kollase äärega tekkel viltu ühel silmal, kaenlas ärakulumud portfell, mille otsast arglikult piilub välja kogukas „jutilaud“.

„Ai“, teeb mu sõbratar kaeblikku häält ja meist „vupsatuvad“ mööda vennaksed helesinistes koolimütsides. „Tahtis mul pool külge kohe ära viia.“ lausus mu sõbratar, vihase näoga. Need vennaksed R-id on ühed veidrad tüü- bid. Vanem oskab endast hästi lugu pidada ja kõnnib alati aupaklikus kau- guses, umbes paar sammu ees oma nooremast vennast. Portfell on neil ühine, mida muidugi kandma peab noorem vennake.

Märkamata oleme jõudnud Riia tä-

L. Rump.

Sügis.

„Mul kottu kaits kenat poiga, üks ma miilen pia.“

Maanteel seisavad suurte salkadena turunaised ja karjuvad: „Prouad, här- rad, mune, kanu, võid kõige hinna eest!“

Natuke eemal suure punasest tellis- kivist ja suure korstnaga maja ees sõimlevad lihuniku-sellid ühe vasika kallal, tahtes kõik, terve kari, ühte looma endale.

Väikesed poisijõmpsid „kügele- vad“ tee ääres ja manguvad igalt maa- mehelt: „Pai peremees, võta pääle!“ Mõnikord juhtub, et mõni vastab jaa- tavalt ja terve „rügement“ „kobistab“ rüsinal reepärale.

navale. On juba kaunis hiline, sest kõikjal on näha elavat liikumist.

Kordnik seisab ja näitab suunda mööduvatele autodele ja omnibustele. Suurte salkadena mööduvad meist õpi- lased, vadistades kõvasti möödunud õhtupoolikust ja tulevastest tundidest.

Ega meil aega ole enam üle Kivi- silla minemiseks, vaid peame leppima otsemaga, otse üle Ujuksilla. See linnaosa tuletab alati meele, kui möö- dun säält, kaluri-küla, sest jõgi ja väi- kesed kõssivajunud kalaputkad so- biksid enam kaluri-külale, kui ühele ülikooli linnale, nagu on seda Tartu. Sillal ei ole liikumas kedagi pääle paa- ri kahtlase välimusega tänavapoisi,

karvase karjakrantsi, kes jookseb meile vastu, hoides suus prisket ahvenat.

Algab heinatürg, kus voori- ja töömehed kauplevad õle- ja heinapunte, mangudes ikka öeldud hinnast sent või paar maha.

Teisel pool tänavat on suure pruuni maja aknad lahti. Kostab õpilaste

kilkamist ja naeru. Kell heliseb!

Kiirustame, et õigeaks ajaks rõivaste ruumi pääseda, sest hilinemisel võib nimi varsti rännata „igavesse paradisi“ s. o. kuldmesse raamatusse.

Kõik läheb hästi, jooksen klassi, et valmistuda eelolevaks tunniks.

E. T.

Muljeid volley mängust.

Hei, poisid-plikad kes tuleb volley mängima!

„Kuule, sina, mis sa vahid, mine too „kera“ platsi!“

„Noh, kes siis tuleb?“

„Mina, mina,“ hõigatakse mitmelt poolt.

Paar noorema klassi õpilast on eriti agarad mängijaid juure kauplema. Viimaks on siiski küllalt mängijaid koos ja minnakse volleyplatsile.

„Vaata, „kera“ tulebki juba!“ hüütakse rõõmsasti. „Ega siis midagi, hakkame pihta!“

„Aga küll te näete, et „pähe“ saate!“ hüüab suurustades väike Juku.

„Ära „aja“, ega ei saa küll!“ vastatakse teisalt. Kõik on valvel.

Esimene löök. Õnnestus! Tore!

Teisel löögil aga juhtus juba äpardus, pall lendab otse porilompi.

Tuuakse siis ruttu säält ja ilma puhataks pühkimata läheb mäng edasi. Käed on porised, punaseks peksetud. Tütarlaste mansetidest ei saa enam üldse aru, mis värvi nad on.

Kell heliseb, peab lõpetama.

„Kes viib palli ja võrgu?“

Ei vasta küsijale keegi. Õpilased järjest kaovad platsilt. Ja viimaks ei jää küsijal muud üle, kui võtta „orjus“ endale.

Ami G.

„Tuleviku Rajad“ nr. 2.

Eesti keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo ajakiri „Tuleviku Rajad“ nr. 2 ilmus käesoleval õppeaastal septembrikuu lõpul. 1. number ilmus mõõdunud õppeaastal. Seega alles noor üritus koolinoorte isetegevustöö põllul ja sellepärast on ka küllalt huvitav jälgida, missugustel suundadel ja kujul ta alustab oma liikumist tuleviku suunas. Pole ju seni ükski koolinoorsoo-ajakiri suutnud kujuneda üleriiklikuks, vaid ikkagi on piiratud kitsama ringkonnaga ja teotsetud piiratud alal. Kui nüüd käesolev ajakiri asub teotsema piiramatu, laiaulatuslikul tööpõllul, siis tuleb sellele vaadata kui uuele agarale ettevõttele.

Väliselt jätab nimetatud ajakiri soliidse mulje ja võib vabalt konkureerida teiste kirjandusliku ja kunstilise sisuga ajakirjadega. Esikaane dekoratsioonis on öeldud lahti seni valitsevast kubistlikust modulatsioonist, mis läbi on ka kadunud tavaline külm, mittemidagiütlev kaane üldmulje ja asendunud elavalt ajakirja sihtidele vihja-

va pildiga. Kahtlemata tormav vedur kaanel kujutab tänapäeva noorsugu, ümbritsetult õhuliste ideede kui nõiaringidega, ja vana, kepiletoetuv käsi tuletab sääljuuress meelde, et siiski nendel ideedel lasub saatanlik reaalelu pitsat.

Kirjanduslik osa algab direktor Ants Roos'i pühendusega — „Tulevik on meie teha“. Siin on selgesti väljendatud iseloomustus ajakirjale, kui öeldakse: „Tuleviku Rajad“ on noorte juhtide jõupingutus õilistada elu noorte kaudu.“

Järgneb P. T. kirjandi „Sealpool elu“ järg, kus autor on valinud huvitava ja omapärase ainevalla, kujutades laeva ahastava meeskonnaga tormisel merel. Autor näitab tundvat meremehe elukutset, millest on ka tingitud rohke meremeeste erisõnade tarvitamine. Kuid need erisõnad annavadki vahet kirjandile omapärase elulähedase värvingu, päälegi kui need on joone all ääremärkustena eeskujulikult seletatud. Kriitilisi hetki kirjeldab autor meremehe-

liku külma rahuga ja tajub sündmuste käiku peamiselt nägemismeele abil, kuna kaugeimate tunnetusteni ei jõua. Niisugusel korral muutub sündmustekäigu jälgimine šablooniliselt igavaks. Eriti raskepärane ja katkendlik on aga stiil. Lugeses tundub, nagu puuriks Nietzsche „Zarathustra“ kallal. Olgu niisugune raskepärane stiil omapäraseks kunstiks, kuid ilukirjanduslikule jutustisele ta kahtlemata ei sobi.

H. J. kirjutab „Ühest suurest lindude sõbrast“. Selleks on Axel Munthe, kes võitleb rändlindude püüdmise vastu Capri saarel. Huvitav on Axel Munthe järeleandmatus ja visadus selles võitluses. Esialgu seisavad Munthe vastu Itaalia kuninganna Margareta ja Rooma paavst. Kuid Munthet ei heiduta mingisugused raskused, vaid ta alustab julget võitlust lindude vabastamiseks inimeste metsikusest. Ja tal õnnestubki see, tema isikliku tubliduse ja saatuse soodustava käe läbi. See kirjutis on parim selles numbris. Ladus, jutustav keel kisub lugeja tähelepanu põnevusega kogu aeg kaasa. Kirjutist kaunistab iseloomustav ja fototehniliselt hästiõnnestunud ülesvõtte Capri saarelt.

Päälikirja all „Haapsalu muuseumis“ Roosiristlane seletab muljetest ühest armast kohast Haapsalus, nimelt säälses muuseumis. Autor manab lugeja silmade ette selle väikese elava ajalootempli. Siin peegelduvad möödunud ajad kodumaal, peegeldub rahva elu ja omapäraseid kombed. Ja kas on veel tarvis huvitavamat elupilti minevikust, kui autor lausub: „Üldse on Hiiu naise rõivastus väga pitsirohke. On otse ime, kuidas paksule villasele seelikule anlakse nii tihe plissee ainult ahjust võetud kuumade leibadega.“ Roosiristlane on siiski kohati kaldunud liialt pääliskaudsele muuseumiesemete loetelule.

Huvitavat päätükki meile, nimelt kirjavahetust välisriikide koolinoortega, käsitleb H. R., kellel on kirjavahetus inglannaga. Inglise koolinoore elu ja olu kirjeldustest paistab silma, et koolitööst vaba aeg kasutatakse väga huvitavalt. Suvel viibitakse nädalaid gaidide laagris, mängitakse tennist, ronitakse mägedes, supeldakse ja talvel jälle uisutatakse. Vaba aeg kasuta-

takse väga lõbusalt, nagu paistab kahest äratrükitud ülesvõttest. Siiski ei saa nõus olla H. R.-ga, kui ta kirjutab: „...sest meie väikesel riigikesel on tähtis, et tunneksime põhjalikult selle vana suurriigi elu-olu.“ Seda lauset väikesest riigikesest on natuke piinlik mainida, kuid vaikides mööda minna oleks veel suurem ülekohus.

A. Miller kirjutades loomade ühiskondlikust elust näitab, kuidas ühiskondlik kord, mis tänapäeval inimühiskonnas nii täiuslikkusele on arenenud, ka algelisemategi loomade juures suuremal ja vähemal määral ilmneb.

—nd. artiklis „Ettepanekuid koolikorra uuendamiseks“ pääsevad mõjule ultraliberaalsed vaated. Näiteks soovib autor näha: klassis Türgimaa eeskujul pehmet mõõblit, hommikuti akadeemilist veerandit, võõrkeeli vabatahtlikkude õppeainetena jne. Muidugi võib —nd. õnnelik olla, et ta neid reforme uneski on näinud, kahtlemata paljud kaasvõitlejad pole saanud sellegi õnne osaliseks.

Ainus luuletis „Mustlanõ...“ on kirjutatud riimitaidurliku A. Stanovitši poolt.

V. Birk esineb kahe linoollõikega, mis on meistrilikult välja töötatud. Kuid mitte ainult meisterlik väljatöötus, vaid ka natuke hinge, teevad lõiked nauditavaks. Iseasi on muidugi küsimus, kuivõrd on õnnestunud ainevalik?

Sellest seisukohast lähtudes tuleb „kui elutuli kustub...“ asetada suure küsimusmärgi alla.

Ajakirja lõppu paigutatud noorte nurk pole suutnud veel välja kujuneda.

Ringvaade, kus peaks peegelduma koolide isetegevus ja üritused, on jäänud „Tuleviku Radades“ kahvatuks. See nurk võiks kujuneda eriti huvitavaks, mille kaudu koolide õpilaskonnad üle riigi saaks lähendada ja tutvustatud üksteisele.

Üldine mulje arvustatud numbrist jääb millegipärast katkendlikuks, mis on põhjustatud nähtavasti asjaoludest, et materjal on valitud liialt erinevatest lähetest. Sisu valgub laiali ja puudub vaim, mis kõiki ühendaks, mille ümber kõik koguneks ühiseks rünnakuks.

E. Allik.

Meie kooli elu.

Gaidrühma tegevusest.

Vanemaid õpilaste isetegevuse rühmitusi on kooli juures töötav gaidrühm (Tartu Gaide Maleva VIII rühm). Juba kuus aastat on rühm töötanud teovõimelisena, samudes esirinnas ja omades eelmisel maleva rühmadevahelisel võistlustel eeskujuliku rühma nime, millest ka igati püütakse kinni pidada.

Käesoleval aastal töötab rühm ligi 50-ne liikmega. Rühmajuhatusse kuuluvad: õpet. prl. Kivi, õpilased N. Võti, Valda Moss, Endla Meister. Et tegevus suudaks rahuldada enam-vähem tütarlaste mitmekülgsed huvisid, on rühm jagatud salkadesse:

I salk, juht Erna Püttsepp; abi — Erika Teppan.

II salk, juht Velda Moss; abi — Endla Trööp.

III salk, Endla Teos; abi — Aino Peerandi.

Rühmajuh.

Tööstuskool ja Kommertsgümnaasium võistlused.

16. okt. peeti Tallinna tänava spordiväljal Tööstuskooli spordiringi korraldusel Tööstuskooli ja Kommertsgümnaasiumi vahelisi kergejõustiku - võistlusi. Kavas oli 9 ala. Igal alal võis osa võtta kummastki koolist 3 võistlejat. Mis puutub tagajärgedesse, siis ei jäta need midagi soovida, ületades mõnel alal isegi gümnaasiumidevahelisel võistlustel saavutatud tagajärgi.

Eriti hääd tagajärjed olid 100 m ja 1500 m jooksudes. 100 m saavutasid Tenson ja Kivivare (mõl. Komm.-güm.) 12,2 sek., mis on parem gümnaasiumidevahelisel võistlustel saavutatud tagajärjest. Samuti 1500 m jooksid Rosenberg (Tööstusk.) 4:44,3 sek. ja Tigane (Tööstusk.) 4:51,5 sek. Keskkoolidevahelisel võistlustel 1500 m jooksu paremaks tagajärjeks oli 4:54,8 sek.

Punktide järgi tuli võitjaks Kommertsgümnaasium 96 punktiga Tööstuskooli 82 punkti vastu.

Tehnilised tagajärjed:

100 m jooks.

1. Tenson (Komm.-g.) — 12,2 sek.
2. Kivivare (Komm.-g.) — 12,2 sek.
3. Praakel (Tööstusk.) — 12,4 sek.

Kuulitõuge.

1. Reiman (Komm.-g.) — 13,27 m
2. Jannes (Tööstusk.) — 12,05 m
3. Martsen (Tööstusk.) — 11,40 m

Kaugushüpe.

1. Tigane (Tööstusk.) — 5,71 m
- 2) Kivivare (Komm.-g.) — 5,64 m
3. Tenson (Komm.-g.) — 5,41 m

Kõrgushüpe.

1. Kivivare (Komm.-g.) — 1,50 m
2. Taim (Tööstusk.) — 1,50 m
3. Tigane (Tööstusk.) — 1,45 m

Kettaheide.

1. Reiman (Komm.-g.) — 36,17 m
2. Martsen (Tööstusk.) — 32,49 m
- 3) Tigane (Tööstusk.) — 32,21 m

Kolmikühüpe.

1. Kivivare (Komm.-g.) — 12,06 m
- 2) Kodanik (Tööstusk.) — 11,76 m
3. Metsmees (Komm.-g.) — 11,65 m

Odaheide.

1. Rosenberg (Tööstusk.) — 46,90 m
2. Reiman (Komm.-g.) — 42,94 m
3. Kripson (Komm.-g.) — 39,30 m

1500 m jooks

1. Rosenberg (Tööstusk.) — 4:44,3 sek.
2. Tigane (Tööstusk.) — 4:51,5 sek.
3. Kivivare (Komm.-g.) — 4:58,0 sek.

4×100 m teatejooks.

1. Kommertsgüm. meeskond (Kivivare, Prsnjakov, Metsmees, Tenson) 50,6 sek.
2. Tööstuskooli meeskond 53,2 sek.

Spordiringi tegevusest.

Spordiring algas oma tegevust uuel õrpeaastal võrkpalli välkturniiri korraldamisega poistele. Nimetatud klasside vaheline võistlus kavatseti pidada kooli õuel, kuid vihmaste ilmade puhul peeti see Lina tän. võimlas.

Tagajärjed olid järgmised:

1. IV (güm.) kl. saab loobumisevõidu III (kesk) kl.-ilt.
2. V-a võidab kindlalt II kk. kl. 2:0.
3. V-b võidab IV kk. kl. 2:0.
4. V-a võidab V-b 2:0.
5. IV (güm.) saab teise loobumisevõidu III (güm.) kl.-ilt.

6. V-a kohtab IV (gümni.) klassiga võrkpalli välkturniiri meistri nimele.

Mäng on kuni lõpuni pinev, kuid IV (gümni.) kl. paneb enda paremuse maksuma ja võidab V-a'd (läinud-aastane meister võrkpallis) 10:7 ja 10:3. Värskesse meisterskonda kuuluvad: Kivivare, Luik, Mutso, Värk, Sprenk ja Jakobson.

*

Spordiringi meesliikmete-vahelisest korvpalli viskevõistlusest võttis osa 13 poissi. Maksimaalselt oli võimalik saavutada kokku 40 punkti 20 viskega. Visked sooritati neljalt eri kohalt, igalt kohalt 5 viset: 1) parempoolsest, umbes $\frac{1}{4}$ saali pikkusel asuvast kastist, kusjuures iga korvisatut vise andis 2 punkti; 2) vabaviske joonelt, iga korvisatut vise andis 1 p.; 3) vasakpoolsest kastist, iga korvisatut vise andis 2 p.; 4) saali keskelt, iga korvisatut vise andis 3 p.

Punkte said paremuse järjekorras:

1. K. Mutso, IV kg. kokku 14 punkti.
2. P. Kivastik, V-a kokku 13 punkti.
3. E. Kivivare, IVkg. kokku 11 punkti.
4. H. Tenson, V-b kokku 10 punkti.
5. Prinsjakov, III kg. kokku 8 punkti.

A. L.

Karskusringi referaatõhtu.

Karskusring korraldas esmaspäeval, 14. okt. s. a. referaatõhtu. Refereeris Eesti Karskusliidu esimees hr. A. Kuum teemal „Muljeid Rootsi reisust“. Referent puudutas mõningaid paralleele karsklusest Eestis ja Rootsis ja leidis, et karskusliikumine on Rootsis palju laiema tegevusraadiuse võtnud, ning meile võib Rootsi olla sel alal eeskujuks. Referaat oli huvitav ja kohati huumorit sünnitavgi. Osavõtjaid oli rohkel arvul.

A. M

Kooperatiivi uus juhatus.

Õpilaskonna Esindus valis kooperatiivile uue juhatuse järgmises koosseisus: K. Ainomäe (IV kg) — juhataja; M. Tõnisson (V-a) — raamatupidaja; B. Hints (V-b) ja E. Träss (V-b) — müüjad.

Kooperatiivi tegevust valvab nõukogu, mis koosneb kolmest ped.-nõukogu poolt valitud õpetajast. Sinna kuuluvad käesoleval aastal endiselt hrad A. Kaljot, J. Maramaa ja E. Moss.

VII noorsootegelaste kursus ja IV deklamatsiooni-võistlus.

Möödunud sügispühadel peeti Tartus E. Noorsoo Karskusliidu korraldusel üleriiklik VII noorsootegelaste kursus. Kuigi meie kooli karskusring ei kuulu juba paar aastat E. Noorsoo Karskusliitu, võttis sellest meie kooli esindajana osa ksv! K. Ainomäe, sest on kerkinud üles meie karskusringi uuesti E. N. Karskusliitu astumise küsimus. Ühel ajal kursustega korraldati ka E N K IV deklamatsiooni-võistlus. Meie kooli esindasid sellel alal 3 naisõpilast.

Zürii otsustas I, II ja III auhinna ühiselt jagada meie kooli õpilase ksv! Miralda Tõnisson'i ja HTG õpil. V. Laurson'i vahel. Mõlemad auhinnatuist saavad 10 krooni väärtuses ilukirjandust vabal valikul.

Laenu-hoiukassa.

Tänavu alates 1. okt. algas oma tegevust TKG, TLK ja KK Laenu-hoiukassa, mille juhatusse on valitud õpilaskonna esinduse poolt H. Tenson (V-b) ja L. Moss (V-b). Juba alguses on tegevus elav nii laenuvõtmises kui raha hoiuletoomises. Eriti kasulik on raha hoiule tuua, sest et protsent hoiusummadelt on kõrge, nimelt 3% kuus. Loodetavasti ei jäta õpilased neid soodsaid võimalusi ka edaspidi kasutamata.

H. T.

Rahvuskultuurilise ringi juhatus.

Hooldaja-õpetaja — pr. L. Vihalem.
 Juhataja — õpil. Miralda Tõnisson (5-a).
 Abi — õpil. Arved Luitsalu (5-b).
 Laekur — õpil. Enno Seiman (5-a).
 Sekretär — õpil. Helga Posti (5-b).
 Abi — õpil. Rich Sprenk (4. kg.).

Praegu asendab E. Seiman'i Karl Ainomäe (4 kg.).

Raamatu-aasta aktus 28. sept. s. a.

Rahvuskult. ringi ja Humanitaarringi kirjandussektiooni korraldusel.

Raamatu-aasta puhul korraldatud aktus kujunes haruldaselt meeleolukaks hää esikava tõttu. Aktuse vaimuliku osa pidas õpet. hr. J. Taul, selle järele rääkis pr. L. Vihalem raamatu tähtsusest, tuues ühtlasi huvitavaid näiteid. Muusikar. koor esines lauludega; õpil. E. Amberg klaverisoologa, õpilased B. Ratassepp ja N. Burenkov —

deklamatsioonidega. Suure aplausiga võeti vastu õpet. hr. E. Ahase ettekanded. Kulminatsioonipunktiks kujunes meie kirjaniku K. E. Söödi austamine. Hr. Sööt kandis ette oma luuletisi, millised õpilasperelt leidsid sooja vastuvõtu. Lõppsõna ütles õpet. hr. H. Jänes. M. T.

Spordiringi juhatus.

A. Luutsalu V-b 27 h., juhataja.
H. Mandel V-a, 24 h., abijuhataja.
Kivivare IV gümn. 22 h., laekur.
L. Sutt V-b 22 h., abisekretär.
Kleinart V-a 18 h., sekretär.

TKK märgiõhtu.

Kaubanduskooli lõpetajate märgiõhtu korraldati pühapäeval, 6. oktoobril kell 5 õhtul.

Õhtu avati klassivanema V. Kure kõnega. Selle järele võttis sõna hr. direktor ning kinnitas igale õpilasele rinda lõpumärgi. Tervitusi ütlesid klassijuhataja pr. Vihalem, õpilaskonna vanem J. Virks ja klasside esindajad. Peale selle esines rühm õpilasi lauluga „Langev täht“.

Ametlikule osale järgnes koosviibimine teelaual. Lauldi rohkesti ühislaule. Deklameerisid A. Rebane „Vestlus väikese Milaga“, O. Raal „Legendaarne“ ning H. Tõruke „Meri“. — Siis algas seltskondlik osa — ringmängud ja tants. Esimese valsi mängis õpet. hr. Kaljot.

Lõbus õhtu lõppes kell 8 sõprusringiga „Eestimaa, mu isamaa“.

Saame uisutec.

Tähtsa ja õpilasele kättesaadava osa talispordist moodustab uisutamine. Uisusport on mitmest küljest eelistatavamais seisukorras, kui seda teised talispordid. Seni puudus meie koolil oma uisutee, kuna mõnel gümnaasiumil ja algkoolil see oli olemas. Pidime käime võõrastel maksulistel uisuteedel, mille tõttu ka uisusport koolis oli üksikute õpilaste eriharrastuseks. Kõikide rõõmuks aga nägime tänavu sügisel kooli hoovil tööliste labidaid välkumas, kui tehti tasast uisutee pinda. Tööd on lõpule jõudnud, tuleb veel ainult külma oodata, et saaks harrastada seda elegantset spordiala.

Laskuring.

Käesoleval õppeaastal töötab meie õpilaskonnas laskuring. Õpetaja ltn. Tannia õhutusel koostas rühm abituriente laskuringi kodukorra ja nimetatud ring algas tegevust 1. oktoobrist s. a.

Ringi eesmärgiks ja ülesandeks on „tõsta õpilaste laskeosavust, arendada neid riigikaitseiselt ja kasvatada neis isamaalist meelsust. Laskuring korraldab laskeharjutused väike-kaliibrilistest õhu- ja vintpüssidest, muretseb laskeasjandusse puutuvat kirjandust, tarvisminevaid relvi ja laskemoot. Laskuring korraldab oma liikmetele kavakindlalt laskeharjutusi kahes rühmas, nooremale ja vanemale rühmale. Kevadel on ette nähtud laskevõistlus kooli meistri nimele. Ringi tegevust juhivad järgmised isikud: U. Tehane V-b (juhataja), J. Raudsepp V-b (juhataja abi), H. Mandel V-a (sekretär), Mutso IV kg. (laekur) ja E. Kivivare IV kg. (varahoidja). Hooldajaks õpetajaks on ltn. A. Tannia.

Maailmavaatelis-, käitumis- ja karskuring.

Tänavu ühendati maailmavaatelis-käitumisringiga karskuring, et viimane suudaks edukamalt töötada. Nüüd töötavad maailmavaatelisringiga kaks sektsiooni: käitumissektsioon ja karskusektsioon. Ringi üldjuht on E. Blumfeldt (V-a), käitumissektsiooni juht V. Toomik (V-a), karskusektsiooni juht K. Ainomäe (IV gümn); sekretär O. Nemudrov ja abi E. Ratassepp, laekur L. Moss.

Karskusektsioon korraldas I veerandil referaatõhtu „Muljeid Rootsi reisilt“, mida kuulama oli ilmunud paarikümne õpilase ümber. Referendina esines hr. Kuum.

Maailmavaatelisring korraldas 24. okt. kl. 5.30 vaidlus-referaadid: „Kas sõda või rahu?“ Vaidlusi algatasid U. Laur ja V. Toomik. U. Laur oli sõja vastu, põhjendades seda sellega, et sõda tema arvates ainult inimeste arenemisele on takistuseks, Toomik väitis aga vastupidist.

Loodusloo-matemaatika sektsioon

korraldas 14. nov. s. a. kl. 17.30—18.30 teravishoidliku loengu tütarlastele.

Kõneles pr. A. Miller. Ettekanne oli põhjalik ja küllaltki huvitav.

Kunsti-reklaamring

korraldas „Iloli“ kaanekavandi võistlused tingimustel:

- 1) kaas pidi vastama seniilmunud kaane formaadile;
- 2) pidi kandma sõna „Iloli“ ja koolide nimetuste algtahti;
- 3) kaas pidi olema kõlblik linoleumisse lõikamiseks.

Võistlusest osavõtjaid oli 7. Hindamiskomisjon otsustas anda:

I auhinna kr. 2.— anda J. Raudsepale.

II auhinna kr. 1.— anda M. Saar'ele.

III auhinna „Iloli“ aastakäigu E. Poolakesele.

IV ergutusauhinna M. Saar'ele.

Malering.

Selleaastasesse juhatusse valiti: juhatajaks IV kg. klassi õpilane E. Jerkovits, juhataja abiks U. Laur, sekretäriks K. Värk, sekretäri abiks E. Amberg ja laekuriks N. Burenkov.

Maleringi töökavas on ette nähtud nagu celmisetel aastatelgi: 1) harjutustunnid liikmeile, 2) võistlused kooli meistri nimele, milledest esimene peetakse rahalistele auhindadele, 3) uudisena võiks vast märkida kursused algajaile, liikmeil osavõtt tasuta. Revetiitoriks on abijuhataja U. Laur.

Juhatus.

TKG, TKK, TLK täiskogu koosolek

toimus 16. sept. 1935 kl. 12 p. Päevakorra olulisima punktina oli õpilasperes vanema valimine. Kandidateerisid J. Virks (5-b) ja V. Toomik (5-a). Häälid jagunesid: J. Virks'ile 204, V. Toomik'ule 151. Seega pääsis „õpilaspresidenti toolile“ õpil. Johannes Virks.

M. T.

Humanitaarringi juhatus.

Ringi üldjuht on õpil. M. Tõnisson (5-a). Kirjanduse sekt. juht A. Matsman (4 g.). Loodusloo-matem. sekts. j. M. Saar (4 g.). Usulis-eeetil. sekts. j. B. Hints (5-b). Kirjand. tööühma j. N. Burenkov (5-b). Ringi laekur L. Saar (4 g.).

M. T.

Rahvuskult. ringi juhatus

korraldus ümber õpil. M. Tõnissoni lahku-mise tõttu:

Ringi juhiks on nüüd Harald Mandel.

„Iloli“ esindajad.

„Iloli“ esindusse kuuluvad järgmised õpilased: I kesk.: G. Adul, L. Ani, II kesk.: V. Entson, M. Põld. III kesk.: V. Orlo, R. Tensing. IV kesk.: M. Annus, V. Moss. III gümn.: A. Peerandi, H. Prigal. IV gümn.: A. Matsmann, A. Tennen. V a.: E. Allik, E. Blumfeldt. V b.: L. Mirt, H. Tenson. I kaub.: Luska, Mikson. II kaub.: V. Aab, P. Saks. III kaub.: J. Parts, H. Tõruke.

Muusikaringi tegevusest.

Meie kooli õpilasperes on muusika ja laulu propageerijaks Muusikaring, mille ümber on koondunud kõik vastavahuvilised õppurid.

Käesoleva õppeaasta alul algas tegevust muusikaringi segakoor, eesotsas oma juhi L. Sutt'iga, hooldaja õpetaja hr. O. Eo-mõis'a lahel kaasabil.

19. okt. pidas muusikaring iseseisva peo. Peo eeskavas olid päämiselt muusikalised ettekanded, mis õnnestusid eranditult hästi. Samuti õnnestus pidu majanduslikult hästi. Peo sissetulek läheb ringi tegevuse arendamiseks.

Segakoor on veel esinenud aktustel, huviõhtuil ja teistel õppurkonna üritusil.

Täitus ka muusikaringi kauaaegne unistus. Nimelt asutati muusikaringi naiskoor, mida juhatab ksv! L. Moss.

Ringi tegevuskava moodustavad päämiselt kooride esinemised, ning selles osas võib jääda täielikult rahule.

Sama ringi juures teotseb ka dramaatiline sektsioon N. Burenkov'i juhatusel. Selle korraldusel ongi praegu deklamatsioonikursused.

Muusikaringi juhatajaks käesoleval õppeaastal on L. Sutt. Juhatusse kuuluvad veel: L. Moss (abijuhataja), E. Amberg (kirjatoimetaja), K. Ainomäe (kirjat. abi) ja V. Toomik (laekur).

Vastutav päätoimetaja: **H. Jänes**. Majandusjuht: **E. Moss**. Kunstiline nõuandja: **E. Ahas**. Kirjanduslik nõuandja ja keeleline korrektor: **L. Vihalem**. Tegevtoimetaja: **E. Allik**. Toime-tus: **E. Blumfeldt** (sekretär). **A. Matsmann** (laekur), **M. Tõnisson**, **A. Tennen**, **H. Prigal**, **J. Parts**, **H. Tõruke**, ja keeleline korrektor: **Sepp**. Talitus: **K. Ainomäe**, **A. Luitsalu**.

Raamatuid

uusi ja tarvitatud

Tapeete

maitsekaid, odavaid

Seemneid

aiavilja, lillede ja sööda-
juurikate kasvatamiseks

ostate kõige soodsamini

F. VANATALU

ARIST

Tartus, Promenadi 5, tel. 3-17.

SOODSAMALT OSTATE

peegleid ja igasugust klaasi
Peegli-, klaasi- ja siiditööstusest

A. LODERAUD

Tartus, Uueturu 11, telef. 501.

„Teadus“

TARTUS, RÜÜTLI 5

Jõulu- ja uueaastakaardid, albumid.

Kirjapaberid mappides,
karpides ja lahtiselt.

**Konditriäri
Kõju!**

HELISTAGE 9-46 JA
TEIE SOOVID TÄIDETAKSE
10 MIN. JOOKSUL

J. Lill Riia 11

Fotograaf

J. Ehapalu

Aleksandri tän. 10, Tartus

Telefon 9-77.

Avatud ärip. k. 9-5

„ pühap. k. 12-3.

R. Jakobsoni

mütsi- ja karusnahakauplus Tartus, Uueturu tän. 8

Rohke valik maitsekaid välismaa kaabusid ja igasuguseid teisi mütsi.
Rikkalik valik igasuguseid karusnahku. ● Tellimisi täidetakse oma
töökojas organisatsioonide ja koolide ning teiste mütside ja karus-
naha tööde pääle. ● Töö kiire ja korralik! ● Hinnad mõõdukad.

Hind 40 senti.